

علی فتحی پور
وکیل دادگستری

رشوه در مشاغل غیر رسمی

جلاوگیری از نفون‌های مخرب به‌صالحیت جامعه‌است. این مصالحت اقتضامیکند که هر گونه اقدامی را که از آن تعبیر باعمال نفون مفسدانه و سوء استفاده از موقعیت و مقام هر کس و تجاوز و تخطی از حدود وظایف او بمنظور انتفاع غیر در مقابل دریافت رشوه باشد مرتشی بخوانند و صرف نظر از آنکه مرتکب آن دارای مشاغل رسمی باشد یا شبهه رسمی و یا غیر رسمی او را مجازات نمایند.

منظور از شاغلین مشاغل رسمی تمام کسانی هستند که مشمول مقررات رسمی استخدام کشوری و لشکری قرار میگیرند و مقصود از صاحبان مشاغل شبهه رسمی کسانی است که شغل آنان اگرچه ممکنست از جمله مشاغل آزاد تلقی گردد ولی چون بحوی از انحاء دارای جنبه رسمی میباشد باید آنرا شبهه رسمی خوانند مثل مأمورین بخدمات عمومی موضوع قانون مصوب ۱۳۱۵ - سردفتران - و کلا - مترجمین - کارشناسان و غیره .

انواع رشوه در حرف و مشاغل غیر رسمی زیاد است. مهمترین آنها رامیتوان رشوه در امور تجارتي و رشوه در امور ورزشی دانست یکی از انواع حیللهائی که در امور تجارتي بکار میرود رشوه دادن از طریق ارسال تحف و هدایا یا وعده اعطای آن از طرف عمده فروش نماینده یا کارمند کارخانه است تا مساعدت وی جلب شود که منافع عمده فروش را بیش از صاحب کارخانه رعایت کند. اشاعه اینگونه رشوه‌ها با شئون اجتماعی تولید

کنندگان مغایرت و منافات دارد.

پاداش یا کمسیونی که محرمانه بغیر داده شود هر گاه منظور از آن خیانت بدیگری باشد از مفهوم رشوه خارج نیست و اعمالی از این قبیل عقلاً مذموم و ناپسند تلقی میگردند و نظر باینکه قوانین غالباً برای شکل دادن بمقررات اخلاقی و لازم الاجرا ساختن آنها وضع میگردد بنا بر این بهتر است که اینگونه سوء رفتارها و نفوذهای مخرب هم تحت عنوان جرم ارتشا قرار گیرند.

در قوانین مجازات ایران برای رشوه در مشاغل غیر رسمی بیش بینی خاصی نشده است. راست است که هر گاه با مواضعه و تبانی با کارمند کارخانه ای زیانی بصاحب کارخانه یا اشخاص ثالث وارد آمده باشد در صورتیکه بامواد ۲۳۸ و ۲۴۲ قانون مجازات عمومی قابل انطباق باشد ممکنست مورد تعقیب واقع شود و یا با تحقق ضرر بر فرض که مشمول مواد مذکور نباشد طبق قانون مسئولیت مدنی خسارات وارده قابل جبران است معیناً هیچیک از این مقررات جزائی مشابه مجازاتهای ارتشا نمیگردد.

در قوانین کشورهای که از جهات اقتصادی پیشرفته تر از کشور ما بشمار میآیند وسعت کافی جهت شمول مقررات جزائی مربوط بارتشا نسبت باینگونه موارد منظور گردیده است مثلاً قانون جزائی ایالت میشیگان مصوب ۱۹۴۸ - در این مورد پیش بینی کرده :

دادن - عرضه کردن یا وعده اعطای هر گونه حق العمل - هدیه یا تحفه از هر قبیل که باشد یا اقدام بهر کاری که متضمن نفعی برای وکیل - کارمند یا مستخدم دیگری بقصد نفوذ در او در زمینه کار مربوط بموکل - کارفرما یا صاحب کار او از طرف هر کس که باشد یا در مورد وکیل تقاضا یا قبول هر گونه حق العمل تحفه - هدیه یا وعده اعطای آنها بوی طبق هر گونه قرارداد کتبی یا شفاهی که بین او و هر شخص دیگر بمنظور آنکه وظیفه خود را بمنحو خاصی نسبت بکار موکل - کارفرما یا صاحب کار انجام دهد قانوناً ممنوع میباشد

رولین ام . پرکینز Rollin M. Perkins استاد دانشکده حقوق کالیفرنیا معتقد

است که منظور از عبارت «بنحو خاصی» که در این حکم قانونی بآن اشاره شده اتخاذ روش مخصوص در طرز اجرای کار است که در آن منافع هدیه دهنده بیش از موکل یا صاحب کار یا کارفرما رعایت گردد.

هر گاه هدیه یا تحفه بکارمند یا وکیل داده شود که منافع هدیه دهنده را رعایت نماید بدون آنکه زیانی بصاحب کار یا موکل وارد شود آیا این عمل را هم میتوان اعمال نفوذ مخرب دانست؟ مثلاً هر گاه کسی که وکیل در فروش املاک دیگری است رشودای بگیرد تا زمینی را که میخواهد از جانب موکل انتقال دهد بدون آنکه ضرری بموکلش وارد آید بجای زید به عمرو بفروشد آیا عملاً او را باید مشمول چنین عنوانی پنداشت؟ بنظر میرسد در این مورد چون بزید لطمه‌ای وارد آمده و از رسیدن منفعی محروم شده هر گاه نوعی امتیاز یا حق مثل حق تقدم در پیشنهاد خرید و امثال آن داشته باشد با آنکه بموکل هیچ صدمه‌ای نرسیده عمل وکیل اخلاقاً مذموم و از مصادیق رشودهای مشاغل غیر رسمی میتواند تلقی شود مضافاً باینکه اخذ چنین رشودای باعث میگردد که از رقابت بین خریداران بنحو مطلوب استفاده نشود و از این بابت بموکل هم خسارت وارد گردد. موضوع ورزش اعم از آنکه جنبه حرفه‌ای داشته باشد یا تفریحی آنچنان نوجه مردم را بخود معطوف داشته که لازم است از وقوع اعمال نفوذهای سوء در امور مربوط بدان جلوگیری شود.

در قوانین کشورهای خارجی در این باره نیز پیش‌بینی‌هایی شده است. منجمله ماده ۳۸۲ قانون مجازات ایالت نیویورک اصلاحی سال ۱۹۵۱ مقرر داشته:

«هر کس بیک بازیکن آماتور یا حرفه‌ای یا داور مسابقات ورزشی یا هر مقامی که رسماً در یک مسابقه اعم از مسابقه آماتور یا حرفه‌ای - ورزشی - سوارکاری - اتومبیل رانی - اسب دوانی به راننده - مهتر یا هر شخصی که در مسابقه شرکت داشته یا احتمال شرکت او در آن می‌رود اعم از صاحب زمین بازی - کارمندان - خدمتگزاران - راهنمایان یا مربیان هر تیم یا هر شخص شرکت‌کننده در مسابقه یا هر کس که بطور افتخاری

در هر بازی - ژورورزی - یا ورزش شرکت دارد یا احتمال می رود شرکت داشته باشد شئی با ارزش را با قصد اعمال نفوذ بمنظور از دست دادن یا کوشش جهت از دست دادن موفقیت دست و یا تیمی که در آن عضویت دارد بدهد یا وعده یا پیشنهاد دادن آنرا بنمایم در تکب جنبه مهم شده است .»

در یکی از پرونده هائی که در ایالت اوهایو مورد رسیدگی قرار گرفته در شرایط سندیکای بازیکنان مرز پیروزی (رکورد) بازی خاصی بیست امتیازونیم بوده و با دادن رشوه به بعضی از بازیکنان ترتیبی داده شده بود که در یک مسابقه امتیازات تیم بازیکنان از بیست امتیاز تجاوز نکنند که این عمل ارتشا تلقی گردید (پرونده دعوی گلفیلد علیه ایالت اهایو ۱۹۵۳) .

با توجه به پیشرفتهای روز افزونی که در زمینه تولید و توزیع در کشور ما حاصل میشود جادارد که نظریات و نگذار باینهمه ورد نیز جلب شود تا قوانین و مقررات کشور همگام با رشد و بهبود اقتصادی بسوی ترقی و تعالی گراید .

